

Dok iz Energetske zajednice pozivaju na okretanje obnovljivim izvorima energije, u EU zatvaraju termoelektrane, u BiH se u 2025. očekuje da novi Blok 7 Termoelektrane Tuzla bude u pogonu.

U novembru, u Tuzli očekuje se početak gradnje Bloka 7 Termoelektrane Tuzla. Bosanskohercegovačke kompanije izvele su pripremne radove, a gradnju će preuzeti kineski izvođači, potvrđeno je za Radio Slobodna Evropa iz Javnog poduzeća Elektroprivreda BiH, koje upravlja Termoelektranom Tuzla. Blok 7 će biti financiran kreditom kineske uvoznio-izvozne banke (CEXIM) u iznosu od 641 milion eura. Garanciju za kredit dao je Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH 2019. godine. Ostatak sredstava osigurat će Elektroprivreda BiH iz vlastitog budžeta i drugih izvora, što je za Energetsku zajednicu problematično.

Prva grupa inženjera iz Kine u Tuzlu stigla je krajem augusta 2019. godine, a u narednom periodu, tačnije do novembra, očekuje se da gradilište, na kojem su bh. kompanije izvele pripremne radove, preuzmu kineski izvođači, potvrđeno je za Radio Slobodna Evropa iz Elektroprivrede BiH.

Postupak Energetske zajednice protiv BiH

Direktor Energetske zajednice Janez Kopač za RSE kaže da prekršaj vide u protokolima koji imaju veze s državnom pomoći, odnosno garancijama Federacije BiH za kredit uzet kod kineske banke. Izvršni direktor za kapitalne investicije JP Elektroprivreda BiH Senad Salkić za RSE kaže da u tom poduzeću smatraju da nepravilnosti nije bilo.

Pitanje državne pomoći je formalno pitanje unutar Energetske zajednice, međutim nije samo ovo pitanje problematično za direktora Energetske zajednice Kopača kad je riječ o Bloku 7. Kopač smatra da je pogrešno u trenutku kad čitava Europa, pa i svijet, nastoje da se "razdvoje od uglja" planira gradnju termoelektrane.

Ulaganje u ugalj - ulaganje u prošlost

Europska unija do 2050. najkasnije, ali i mnogo prije, planira zatvoriti sve termoelektrane. Kopač smatra da će se ovo desiti i Bloku 7. Bosna i Hercegovina još uvijek nema pravne obaveze oporezivanja emisija ugljendioksida, ali i to će se brzo desiti. Kopač smatra pogrešnim da Vlada FBiH, dok svi ulažu u obnovljive izvore energije jer je to izuzetno jeftino, ulaže u ugalj.

"To je ulaganje u prošlost čime se gubi budućnost. Sasvim je nelogično ekonomski ići u takve investicije", zaključuje.

Denis Žiško, koordinator programa energija i klimatske promjene u Centru za ekologiju i

okolinu, za RSE kaže da je osnovni problem Bloka 7 u činjenici da su parlamentarci dali garanciju za kredit, što znači da će „građani vraćati taj novac“.

Ovo demantiraju iz Elektroprivrede.

Ugovorom o izgradnji Bloka 7 Kina je osiguravši sredstva za kredit obavezala FBiH da se skoro sav iznos kredita mora vratiti kineskim kompanijama, sve se mora kupiti od kineskih proizvođača i moraju se platiti kineski radnici, kaže Žiško.

Salkić iz Elektroprivrede kaže da postoji ugovorna klauzula da minimum 20 posto ukupnog projekta moraju uraditi BiH kompanije, ne računajući pripremne radove.

Upozorenja nevladinih organizacija prema EU

Na problem kineskih kreditiranja i gradnje termoelektrana u Jugoistočnoj Europi u okviru inicijative "Jedan pojas, jedan put" popularno zvane "novi put svile" ukazale su i skupine civilnog društva, pozivajući Europsku uniju da pojača postupke u vezi s pravnim kršenjima zakona kineskih kompanija. Ovu molbu je 14. septembra uputila Mreža CEW Bankwatch tokom samita EU-Kina, kada su se u online formi sastali njemačka kancelarka Angela Merkel, predsjednik Vijeća EU-a Charles Michel i predsjednica Komisije Ursula von der Leyen s kineskim predsjednikom Xi Jinpingom kako bi između ostalog razgovarali o planiranom ugovoru o kineskim ulaganjima. Nevladine organizacije upozorile su da su kineske državne kompanije posljednjih godina "posebno aktivne" u Jugoistočnoj Europi, pozivajući se na potpisane ugovore za izgradnju četiri nove tvornice uglja, sanaciju dviju tvornica uglja, ulaganje u tešku industriju i izgradnju druge infrastrukture.

U Srbiji su kineske kompanije također kupile željezaru i rudnik bakra te planiraju izgraditi tvornicu guma, naveli su iz mreže nevladinih organizacija.

"Većina projekata krši nacionalni i EU zakon o okolišu, nabavi i državnim potporama", navodi CEE Bankwatch Network.

Dodaje se da niti jedan od projekata nije u skladu s najnovijim standardima EU za kontrolu onečišćenja iz 2017. godine, većina ima "vrlo slabe" studije procjene utjecaja na okoliš, a projekt širenja rudnika lignita Drmno u Srbiji "uopće ih nije imao". Zabrinutost zbog gradnje Bloka 7 u Tuzli prošle godine iskazali su i iz Europske komisije, kada je tadašnji komesar za proširenje Johannes Hahn odluku Vlade FBiH ocijenio kao potez kojim su pokazali da nisu opredijeljeni za europski put BiH.

Kineski utjecaj na buduće članice EU?

Žiško smatra da Kina ove projekte vidi kao dobar način da "gradi svoju ekonomiju". On naglašava da o ovome sve više govore i misle i čelnici EU i podsjeća na slučaj Grčke gdje se

slična stvar dešavala s novcem koji je dolazio iz Kine. On svakako potcrtava da je to samo jedan razlog zašto kineske banke daju kredite za termoelektrane državama u Jugoistočnoj Europi. Drugi razlog vidi u činjenici da su to prestale raditi sve druge banke, uključujući europske i američke.

Ukupna ulaganja Narodne Republike Kine u BiH, prema podacima Centralne banke BiH po godinama iznose: 2015. - 636,9 miliona konvertibilnih maraka (KM), 2016. - 618,4 KM, 2017. - 780,6 KM, 2018. - 783,4 KM, i za prva tri mjeseca 2019. - 863,1 KM. Kina je u BiH direktno investirala u sektorima trgovine i vađenju rude i kamena.

S devet država članica EU koje sada nikako ne koriste uglj i još 11 planira ukinuti električnu energiju proizvedenu na uglj do 2030, postupno ukidanje uglja u EU je u toku. Pedeset dvije termoelektrane su zatvorene 2016. godine, kada je EU pojačala svoju predanost ublažavanju klimatskih promjena i postavila put kojim će do 2050. godine doći do nule emisije stakleničkih plinova.

Problem u ostvarenju ovih ciljeva EU i šire zajednice mogli bi usporiti kineski krediti zemljama Jugoistočne Europe EU koje se i dalje oslanjaju na proizvodnju električne energije u termoelektranama, i iako iz kineskih medija i državnih poduzeća tvrde da su ovi projekti ekološki, Europska komisija je 2019. godine u svom strateškom pogledu na odnose EU i Kine naglasila da “...Kina u mnogim zemljama gradi elektrane na ugljen, a to potkopava globalne ciljeve Pariskog sporazuma”.

Mreže nevladinih organizacija zamjeraju EU da, osim ovih kritika, nije poduzela konkretne mjere kako bi spriječila ovakve projekte.

U svojoj Viziji i akcijama na inicijativi “Pojas i put” ili novi put svile najavljenog 2015. godine iz Kine naglašeno je da će se okrenuti naporima na promicanju zelene i niskougljične infrastrukture, međutim na primjeru Bosne i Hercegovine, “put svile” popločan je ugljem - od kineskih kredita ranije je izgrađena termoelektrana u Stanarima, za šta je Kineska razvojna banka odobrila 350 miliona eura kredita, a kao garanciju dobila firmu “EFT - Rudnik i Termoelektrana Stanari” i pravo na koncesiju za ugljen, vodu i termoelektranu.

Izvor: slobodnaevropa.org